

Era raketoplana ("svemirskih taksija" – "space shuttlea") započela je sedamdesetih godina prošlog stoljeća. U želji da spasi svoju tadašnju svemirsku stanicu "Skylab" amerikanci su najavili prvo lansiranje raketoplana "Columbia" za 1978.g., problemi, prvenstveno sa termičkom zaštitom broda, dozvolili su prvo lansiranje tek 12.04.1981. a "Skylab" je u tom međuvremenu napravio pravi metež prilikom nekontroliranog spuštanja kroz atmosferu.

kraj ere raketoplana

piše: Marino TUMPIĆ

Buran

Space Shuttle (Enterprise)

Iako predstavljen kao pouzdan, lagan i jeftin sustav, program "space shuttle" pretvorio se u noćnu moru administracije, konstruktora i astronauta. Inženjeri (ali tko njih sluša) su upozoravali na pogreške i propuste u izradi, kontroli ali i strukturi samog sustava, te na neizbježnu statistiku kojom su izračunali kako je mogućnost katastrofe 5%!

Što bi značilo kako će na svakih stotinu letova biti pet tragedija!

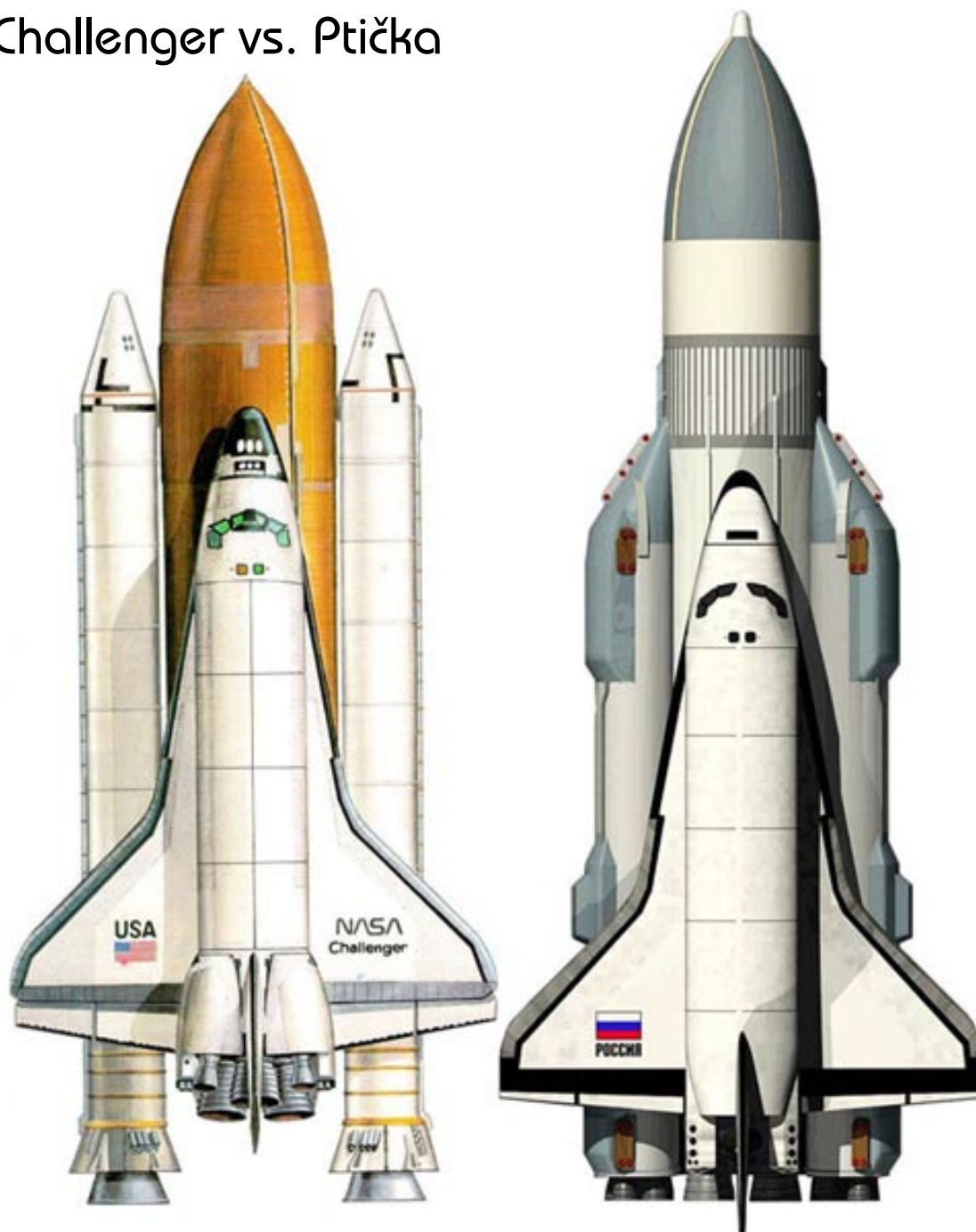
U našim normalnim ljudskim mjerilima, vjerojatnost od 5% da nam se dogodi tragedija je izuzetno velika, neprihvatljiva mogućnost.

Primjerice, nitko normalan ne bi kupio novi automobil i vozio se njime kada bi mu se reklo kako je mogućnost nekog kvara koji će dovesti do njegove pogibije otprilike 1:20, dakle na svakih dvadeset vožnji – jedna tragedija.

Međutim, u relacijama svemirskih istraživanja takav je rizik – neminovnost a astronauti znaju kako njihov posao nije slikati se za novinske naslovnice već posao kojeg obavljaju samo – heroji.

U međuvremenu, nakon dva i pol desetljeća eksploatacije raketoplana, nakon 113 letova, na sreću dogodile su se "samo" dvije katastrofe ("Challenger" 1986 i "Columbia" 2003).

Challenger vs. Ptička

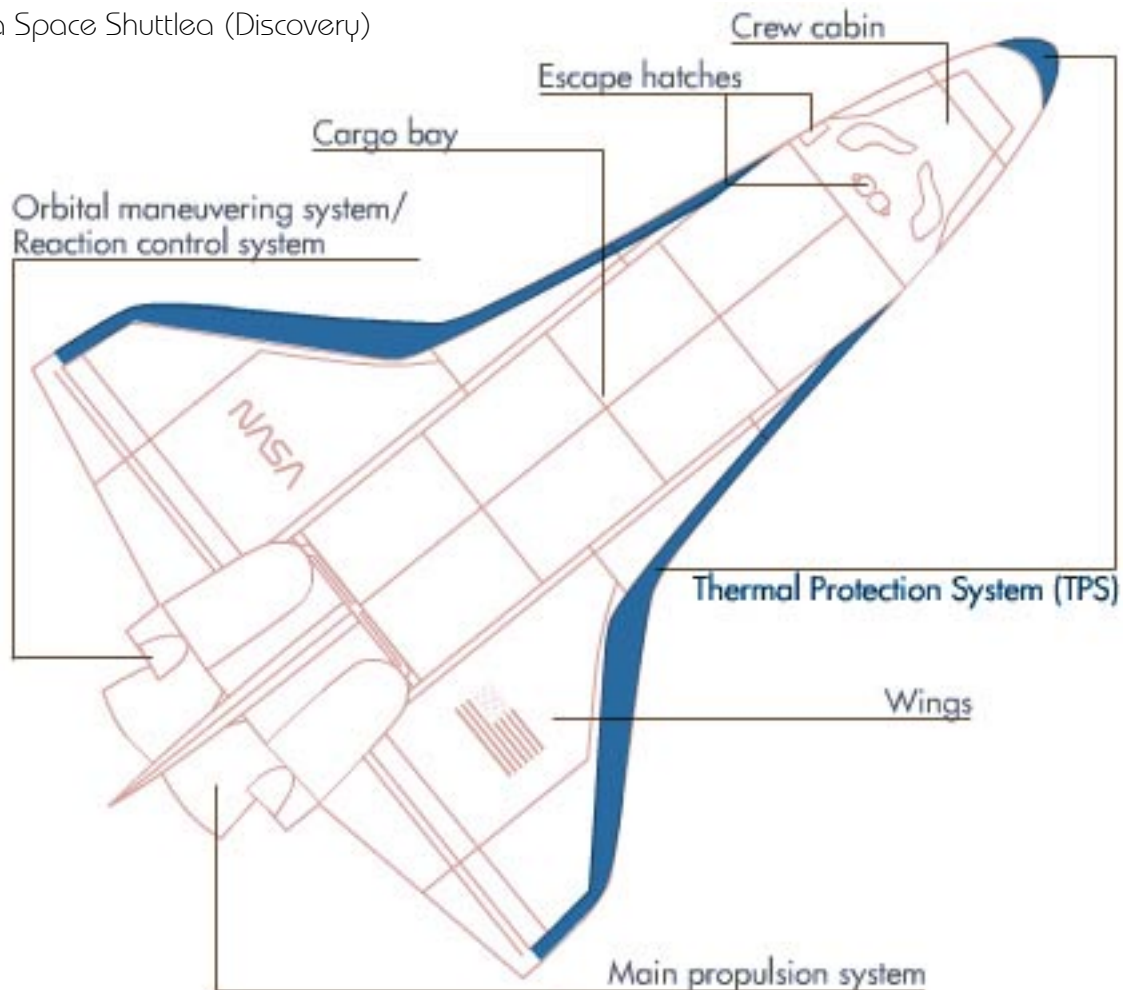
NASA je izgradila šest raketoplana, nakon gubitka "Challenger-a" i "Columbie" na raspolaganju su još "Endeavour", "Atlantis" i sada najstariji "Discovery". Šesti, a zapravo prvi izgrađeni raketoplan ("Enterprise") služio je za brojna statička i aerodinamička ispitivanja sustava, nikada nije letio u svemir, a sada se nalazi stacioniran u muzeju aeronautike na Floridi.

Raketoplani koriste tehnologiju sedamdesetih godina, dijelovi za računala koja se upotrebljavaju na njemu već se odavno kupuju po muzejima i otpadima, nepouzdana tehnologija, glomazni i tromi sustav, svakim se danom sve više komplicira (pa makar to bilo i dodatnim "sigurnosnim" sustavima).

Jedan let raketoplana sa sedmočlanom posadom i petnaestodnevnom svemirskom misijom košta nešto manje od 2 (dvije) milijarde (milijarde!) US\$, za usporedbu let ruskog "Sojuza" košta pedeset puta manje, oko 40 milijuna US\$!

Koliko je NASA "zaglavila" u vlastitim lutanjima najbolje pokazuju izjave samih njenih dužnosnika, koji se slažu kako je "space shuttle" najkompliciraniji i najzahtjevniji svemirski sustav ikada napravljen, a svi zajedno jedva čekaju kraj ere raketoplana.

Shema Space Shuttlea (Discovery)

Posljednja događanja vezana uz lansiranje "Discovery-a", smanjila su broj planiranih lansiranja raketoplana u narednih pet godina sa 28 na najviše 12-15 lansiranja.

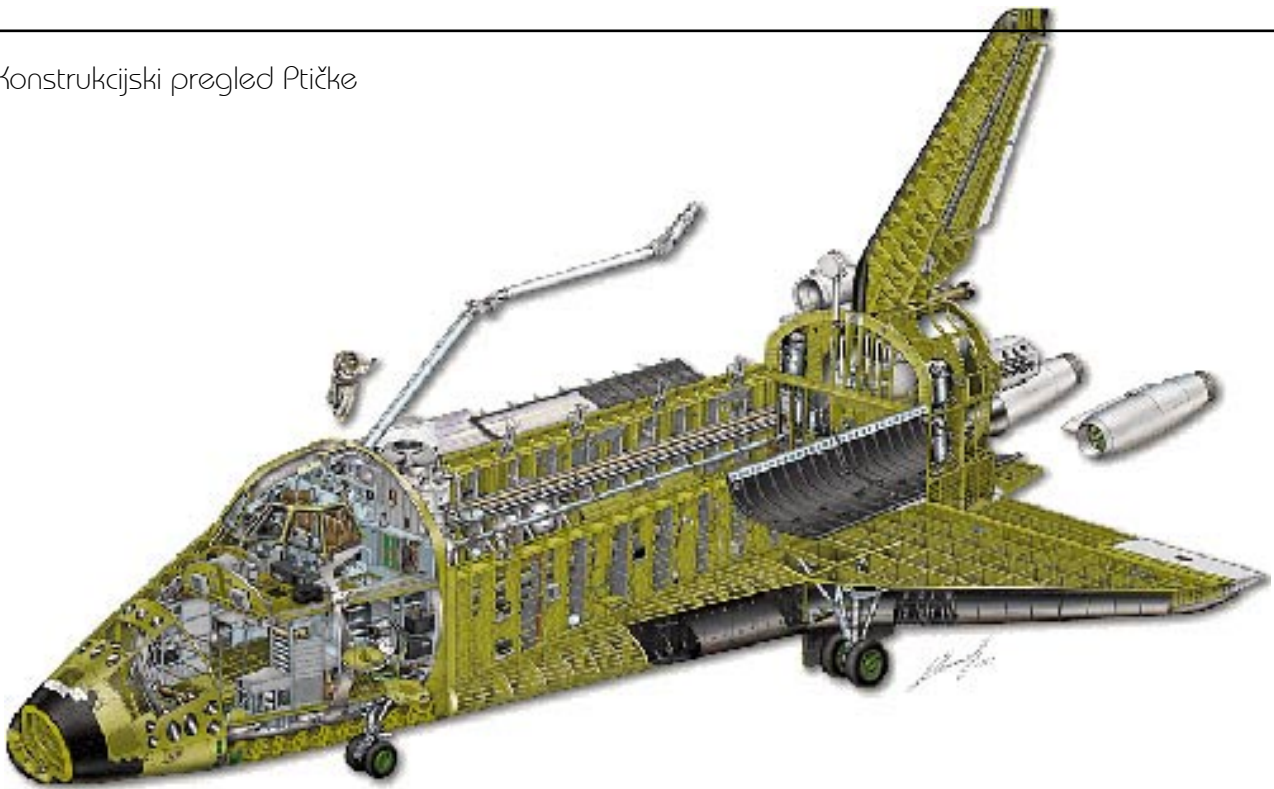
Upravo u trenucima pisanja ovog texta (sredina kolovoza 2005) donijeta je odluka kako, nakon više nego sretno "ljetne avanture" kojom su se u NASA-i ozbiljno poigrali životima svojih astronauta a sve zbog pritiska administracije i tihih političkih igara, neće biti novih lansiranja raketoplana najranije do ožujka 2006. godine.

Mnogobrojni problemi, zastarjele letjelice i oprema, nemogućnost da si dozvole još jednu tragediju, nagnati će Amerikance da zaključe priču o raketoplanima i krenu raditi nešto ozbiljno, prije nego ih preteku – primjerice – Kinezi!

Realnima se čine prijedlozi da se "Discovery" pošalje u muzej već 2007., a "Atlantis" dvije godine kasnije, dok bi posljednji raketoplan - Endeavour", posljednji puta poletio 2010. godine, možda baš na tridesetogodišnjicu prvog leta "Columbie" u svemir i pedesetogodišnjicu prvog čovjekova leta u svemir (Jurij Gagarin, 12.04.1961. – "Vostok 1") te nakon puna tri desetljeća označio kraj ere raketoplana.

Manje je poznato kako su Rusi sredinom osamdesetih i početkom devedesetih također izgradili svoje raketoplane od kojih su dva bili operativno sposobni "Buran" i "Ptička", od njih samo je Buran 1988. godine uspješno obavio bespilotnu misiju, što američke letjelice ni danas nisu u stanju, pa ne postoji ni mogućnost rizičnog, ali bespilotnog, spašavanja same letjelice u slučaju njena oštećenja, dok bi se američka posada mogla sigurno vratiti ruskim "Sojuzima" na Zemlju.

Konstruktivski pregled Ptičke

Čovjekov let u Zemljinu orbitu i dalje ka Mjesecu i Marsu u godinama koje slijede ne smiju i neće robovati "Bruce Willis-ovim" rješenjima, već isključivo struci, problem je jedino što i "struka" uči na greškama.

Putovanje svemirom nije posao za turiste, to je posao za znalce i heroje. Era raketoplana dala nam je 14 novih heroja čija će imena biti zapisana u povijesti naše civilizacije.

Želim vjerovati kako u NASAi ima dovoljno mudrosti da od svojih ljudi neće ponovo tražiti da se bespotrebno igraju heroja!

Buran